herpy

PILGIFTFROSKER

Red-headed Poison Frog

Ranitomeya fantastica

Ranitomeya fantastica er en dagaktiv pilgiftfrosk på 20-25 mm fra det nordlige Peru og en av de største i slekten. Den er uvanlig variabel, og mange former har et lysende oransje, rødt eller gult hode over en svart kropp med lyse tegninger. Froskene er lynraske og ofte sjenerte, eggene er vanskelige å finne, og arten egner seg best for en holder som allerede har erfaring med pilgiftfrosker.

Familie: Dendrobatidae Tidligere navn: *Dendrobates fantasticus*

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**20-25 mm** snute-kloakk-lengde
Levealder	**5-10 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Trelevende og bakkelevende**
Biotop	**Regnskog**
Hudgift i naturen	**Mild**
Hudgift i fangenskap	**Ingen** Oppdrettede dyr. Viltfangede dyr kan beholde giften lenge
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**40 × 40 × 40 cm** L × B × H for 3 voksne dyr
Temperatur, dag	**21-26 °C**
Temperatur, natt	**18-22 °C**
Luftfuktighet	**70-100 %**
Vann	**Vannskål** dybde 1-2 cm
UVB	**Valgfritt**
Kosthold	**Små leddyr (spretthaler, bananfluer)**
Holdes	**Parvis eller i gruppe**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Utvikling	**Rumpetrollene bæres til vann**
Egglegging	**På bakken**
Egg per legging	**3-8**
Klekking	**10-14 dager**
Larvetid	**60-80 dager** fra klekking til metamorfose
Larvefôr	**Alger/planter og ferdigfôr**
Yngelpleie	**Vokter eggene og bærer rumpetrollene**

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
IUCN	**Sårbar (VU)**

Om arten

Ranitomeya fantastica er en av de største artene i slekten *Ranitomeya*, men likevel bare på størrelse med en tommelnegl. Voksne dyr måler omtrent 20-25 mm fra snute til kloakk, og hannene er typisk litt mindre enn hunnene. Hunnene legger egg om og om igjen og er derfor tydelig bredere og rundere enn hannene.

Arten er veldig variabel, og navnet *fantastica* er velfortjent. Forkroppen og hodet er gult, oransje eller rødt, mens bakkroppen er svart med grå, blågrønne eller gule tegninger. Dyrene fra Varadero har et skarpt oransje hode, og de opprinnelige dyrene fra Yurimaguas har et oransje hode med et kremfarget bånd i nakken. 'Caynarachi' har et oransje hode som går over i blågrønt

og gult på rygg og bein med svarte flekker eller striper oppå. Mønsteret varierer også innenfor den enkelte formen, og formene holdes adskilt i fangenskap.

Arten ble beskrevet av George Albert Boulenger i 1884 som *Dendrobates fantasticus* ut fra dyr fra Yurimaguas ved Huallaga-elven og er siden flyttet til *Ranitomeya*. Ved en revisjon av artskomplekset i 2008 ble *R. benedicta*, som til da var regnet som en underart, skilt ut som selvstendig art. Ved Varadero etterlignes *R. fantastica* av *R. imitator*, slik at de to ligner hverandre veldig. Det er müllersk mimikry: giftige arter med samme varselfarger beskytter hverandre, fordi rovdyrene bare trenger å lære ett mønster å kjenne.

Hudgift: *R. fantastica* lager ikke giften sin selv. Ville dyr tar opp alkaloider fra små leddyr i føden, antakelig særlig maur og midd, og lagrer dem i hudens kjertler. Ved Varadero har ville dyr litt flere alkaloider i huden enn de *R. imitator* som etterligner dem, men giftigheten er fortsatt beskjeden sammenlignet med de store pilgiftfroskene. Oppdrettede dyr som lever av bananfluer og spretthaler, mangler giften, mens viltfangede dyr kan beholde den lenge. Ikke håndter froskene, og vask hendene etter arbeid i terrariet.

Hannens kall er en høy, summende trille som gjentas i 5-10 sekunder og tydelig kan høres utenfor terrariet. I fangenskap blir froskene 5-10 år, enkelte eldre.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

Utbredelse og leveområde

Ranitomeya fantastica finnes bare i det nordlige Peru, i regionene San Martín og Loreto øst for Andes. Arten er kjent blant annet fra områdene rundt Yurimaguas, der de første dyrene ble samlet inn, fra Cainarachi-dalen og fra Varadero. Den er sett fra omtrent 180 til 1.200 meters høyde. Det kjennes mange lokale former som skiller seg tydelig i farge og tegning.

Arten er vurdert som sårbar (VU) på IUCNs rødliste. Truslene er innsamling til dyrehandelen og tap av leveområder, blant annet til dyrking av bananer og kaffe. Kjøp derfor bare oppdrettede dyr.

> **Naturlig utbredelse:** Peru.

LEVEOMRÅDE

Ranitomeya fantastica lever i fuktig tropisk skog, helst urørt skog eller eldre sekundærskog. Den holder til i den lave vegetasjonen over skogbunnen og jakter på små leddyr på plantene. Noen bestander er utpreget trelevende, andre langt mindre. Eggene legges på blader eller i løvlaget, og rumpetrollene vokser opp i små vannsamlinger i planter som bromelier. Arten er avhengig av slike vannsamlinger og finnes ofte nær vassdrag og dammer, men den svømmer dårlig.

Klimaet i utbredelsesområdet er varmt og fuktig hele året. Presise tall for temperatur, luftfuktighet og en eventuell tørketid i naturen er ikke dokumentert.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon Les mer: Oppdrett av rumpetroll

Stell

TERRARIET

Et par eller en trio *R. fantastica* kan holdes i et terrarium på 40 × 40 × 40 cm. Større er bedre. Mange former er trelevende og bruker høyden.

Innred med et drenslag, en bunn som holder på fuktigheten, og et tykt lag visne blader. Kle bakveggen med kork eller lignende, og plant tett med klatreplanter og små bromelier. Gi mange eggleggingssteder, for arten er kresen og legger helst på vannrette flater som overlappende blader på lave planter eller i løvlaget. Svarte filmbokser som ligger på siden i bakre del av terrariet med åpningen vendt mot bakveggen og bare en smal sprekk imellom, egner seg godt. Spretthaler og små bænkebitere i bunnen rydder opp og er samtidig fôr.

De voksne er som regel ikke aggressive, og arten holdes oftest i par eller trio. Det kan likevel endre seg fra dyr til dyr når de blir kjønnsmodne. Vil du holde en gruppe, så gi minst 4 liter ekstra plass per ekstra dyr, og vær klar til å ta et dyr ut hvis det oppstår slåssing. Grupper kan med fordel ha flere hanner enn hunner. Hold bare én form i terrariet, og sett aldri forskjellige arter sammen, slik at du unngår kryssinger.

Les mer: Terrarieoppsett og bioaktiv bunn

TEMPERATUR

Hold terrariet på 21-26 °C om dagen og 18-22 °C om natten. Temperaturen må ikke komme over 27 °C over lengre tid, og over 29 °C kan være dødelig. Varme er farligere enn kulde.

Ekstra varme er sjelden nødvendig i en oppvarmet stue; lyset til plantene gir ofte nok. Sett aldri terrariet i direkte sollys, for temperaturen bak glasset blir raskt dødelig. Hold øye med klimaanlegg og radiatorer i rommet, og mål med et digitalt termometer både nederst og øverst. En kjølig hvileperiode er ikke dokumentert for arten.

LUFTFUKTIGHET OG DUSJING

Luftfuktigheten skal ligge på 70-100 %. En god rytme er nesten 100 % morgen og kveld og 70-75 % midt på dagen, slik at terrariet får tørke litt opp mellom sprøytingene. Froskene tåler kortvarig ned til 50 %, men bare hvis de har rent vann å sitte i.

Sprøyt daglig, gjerne morgen og kveld, med osmosevann eller regnvann. Sørg for litt luftskifte, slik at det ikke står stillestående luft som gir mugg. Er terrariet for tørt, gjemmer froskene seg og går ned i vekt.

VANN OG VANNKVALITET

En lav vannskål eller en bromelie med vann i bladhjørnene er nok. Froskene svømmer dårlig, så vannet må ikke være dypere enn at den minste frosken kan sitte i det med hode og overkropp over vannet. 1-2 cm er et passende nivå, og skålen skal ha en enkel vei opp. Skift vannet når det blir uklart, og bruk osmosevann, regnvann eller avklort springvann. Amfibier tar opp stoffer gjennom huden, så bruk aldri såpe eller rengjøringsmidler i terrariet; skyll i stedet med varmt vann.

Rumpetroll som tas fra foreldrene, holdes hver for seg i små beholdere med rent vann i samme temperatur som terrariet, for rumpetroll av *Ranitomeya* spiser hverandre.

LYS OG UVB

R. fantastica er dagaktiv, og lyset er først og fremst til plantene. Gi 12-14 timer lys om dagen og mørke om natten. Det er ikke dokumentert at arten trenger UVB. Velger du likevel en svak UVB-kilde, så sørg for mye skygge, slik at froskene selv kan velge.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

Grunnfôret er små leddyr. Unger og voksne tar vingeløse bananfluer (*Drosophila melanogaster*), og store voksne kan også ta den større *D. hydei*. Spretthaler og små bænkebitere er velegnet, og nyklekkede fårekyllinger og bladlus kan brukes som variasjon. Spretthaler er særlig til hjelp for de små ungene. Fôr både voksne og unger daglig med akkurat så mye at det er spist opp til neste fôring.

Bananfluer og spretthaler er ikke fullkost alene, så støv fôrdyrene med et vitamin- og mineraltilskudd. Følg produsentens anvisning, fordi visse vitaminer er skadelige i store doser. Start fôrkulturene før froskene flytter inn: arten er avhengig av en stabil, daglig forsyning av små fôrdyr.

ATFERD OG HÅNDTERING

R. fantastica er dagaktiv, lynrask og ofte sjenert, men mange dyr blir dristigere når de yngler. Man ser mest til dem i et tett beplantet terrarium med gjemmesteder. Hannen kvekker fra faste plasser, og lyden er kraftigere enn hos mange andre små pilgiftfrosker. To dyr av samme kjønn kan ende i kamp, og det som ligner paring, er ofte to dyr i konflikt, for pilgiftfrosker har ikke egentlig amplexus.

Froskene bør ikke håndteres. Huden er tynn og gjennomtrengelig, og rester av såpe, krem og olje fra hendene kan skade dem. Skal en frosk flyttes, så lokk den inn i en gjennomsiktig boks, eller bruk pudderfrie hansker. Slipper en frosk ut, må den fanges raskt, for den gjemmer seg og tørker raskt ut. Pass på dyr som gjemmer seg hele tiden, går ned i vekt eller blir jaget, og flytt dem i tide.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Kjønnene ligner hverandre, men voksne hunner er tydelig bredere og rundere enn hannene, og det er bare hannen som kvekker. Unger kan ikke kjønnsbestemmes. Alder ved kjønnsmodning er ikke dokumentert for arten; pilgiftfrosker blir typisk kjønnsmodne rundt ettårsalderen. Den sikreste veien til et par er å starte med minst fire unger og la dem finne sammen.

PARRING

Hannen innleder med en høy, summende trille som gjentas i 5-10 sekunder. Er hunnen interessert, følger hun etter ham rundt i terrariet med en rykkvis gange og stryker ham over ryggen, og de går sammen til et rolig sted der eggene legges og befruktes. Arten regnes som lett til middels vanskelig å få til å yngle.

Stabil temperatur, høy luftfuktighet og rikelig fôr er det viktigste. En kort periode med mindre sprøyting etterfulgt av kraftig sprøyting og et par store fôringer kan få dyrene i gang. Etter noen måneders yngling er det lurt å gi hunnen en pause, for eksempel ved å fjerne eggleggingsstedene en tid, slik at hun kan komme seg.

EGG OG RUMPETROLL

Hunnen legger lysegrå egg på en vannrett flate, ofte mellom overlappende blader, i løvlaget eller i en filmboks. Hver legging er på 3-8 egg. Et par kan legge egg hver 10.-14. dag, og eggene er notorisk vanskelige å finne. Hannen holder eggene rene og vokter dem dem til de klekkes.

Når eggene klekkes, bærer hannen rumpetrollene på ryggen, ofte 2-3 om gangen, til flere forskjellige vannsamlinger, f.eks. bromelier eller filmbokser. Deretter er det ingen yngelpleie, og det er ikke dokumentert at hunnen fôrer rumpetrollene med egg. Rumpetrollene kan godt vokse opp i en grunn vannsamling i terrariet, men det er sikrest å ta dem bort når hannen har levert dem. Er eggene vanskelige å finne, så gi mange eggleggingssteder, og ta heller rumpetrollene.

Hold rumpetrollene hver for seg i små beholdere med rent vann og litt løv. Fôr med fint rumpetrollfôr, knust tørrfôr til akvariefisk og alger.

METAMORFOSE

Eggene klekkes etter ca. 10-14 dager. Fra klekking til metamorfose går det omtrent 60-80 dager. Når forbena kommer fram, slutter rumpetrollet å spise. Senk vannstanden, legg et stykke kork på vannoverflaten, slik at det kan krabbe opp, og flytt det til en beholder med god landdel når halen er i ferd med å bli tatt opp.

OPPDRETT AV UNGER

De nyforvandlede froskene er små til middelsstore etter slektens mål. Hold dem i en liten, fuktig oppdrettsbeholder med visne blader, kork og en lav vannskål. Fôr daglig med spretthaler og de minste bananfluene, og støv fôret lett med vitaminer og mineraler. Spretthaler er til stor hjelp de første ukene.

Unger kan gå sammen i en liten gruppe av jevnstore dyr. Når de nærmer seg kjønnsmodning, må du passe på aggresjon og dele dem opp i par eller trioer.

Helse og vanlige feil

R. fantastica er ganske robust når temperatur og fuktighet er riktige, og de fleste problemene skyldes stellet:

- Varme over ca. 27 °C, for eksempel fra sol gjennom et vindu, gir stress, manglende appetitt og i verste fall død. Over 29 °C er livsfarlig.
- For tørt eller for vått og stillestående terrarium gir uttørkede dyr, hudinfeksjoner og mugg.
- Fôrdyr uten vitamin- og mineraltilskudd gir svekkede knokler, særlig hos hunner som legger mange egg.
- Hunner som yngler uavbrutt, går ned i vekt. Gi dem en pause etter noen måneder.
- En mager frosk uten rund mage kan skyldes for lite fôr, parasitter eller konkurranse. Sjekk at alle dyrene får mat.
- Kamp mellom dyr av samme kjønn. Fjern et dyr hvis det oppstår aggresjon.

En frisk frosk har hel hud uten sår eller røde, vattede områder, særlig rundt kloakken og på innsiden av bakbena. Isoler dyret, og søk raskt en veterinær med kunnskap om amfibier hvis det slutter å spise, blir sløvt eller får sår eller hevelser.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.